

14. Srovnání údajů o sebevraždách v České republice se Slovenskou republikou

Dlouhodobá existence ve společném státě a díky tomu stejná a tedy dobře srovnatelná datová základna umožnily porovnání údajů o sebevraždách v České republice (dále ČR) a na Slovensku (dále SR). Základní údaje o jejich počtu, rozdělení podle pohlaví a relativní údaje vztahované k počtu obyvatel umožňují srovnání za dlouhé období začínající bezprostředně po vzniku Československa. Podrobnější analýza se zde týká doby od roku 1994, to je od roku platnosti současné klasifikace příčin úmrtí. Data za toto období a roky 1992 a 1993, tedy převážně za roky již oddělených samostatných států, byly poskytnuty Slovenským statistickým úřadem.

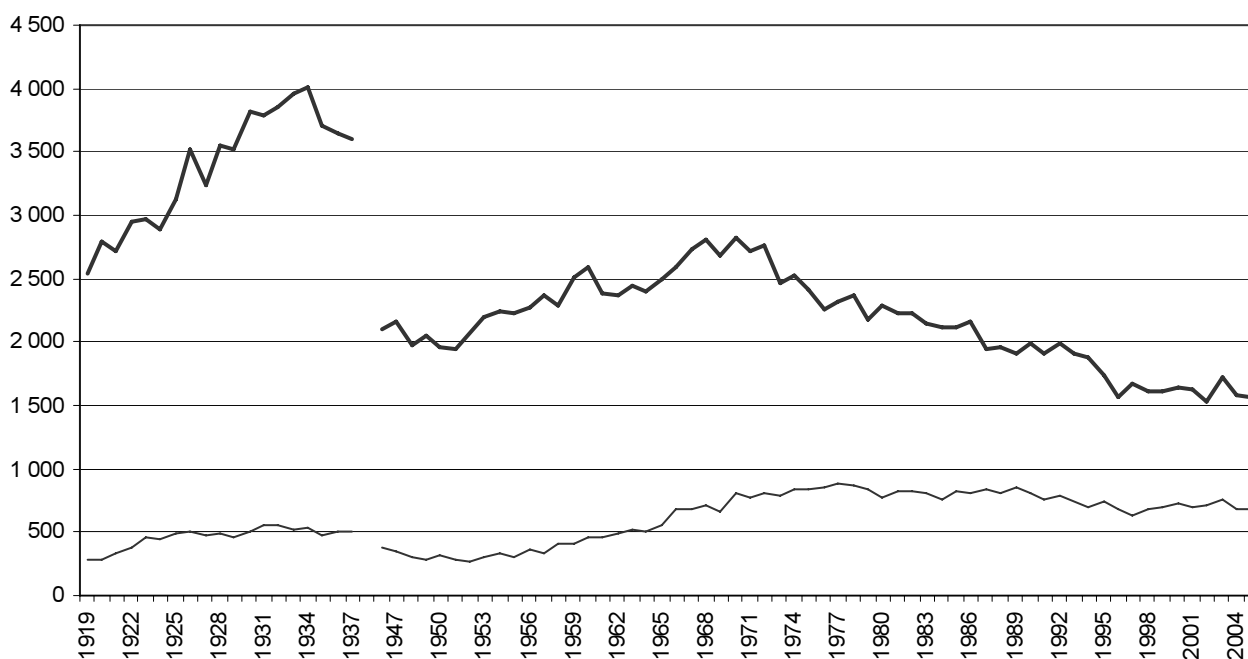
14.1 Počet

Počet sebevražd byl za všechny roky, za které jsou k dispozici údaje, v ČR větší než v SR. Extrémní poměr mezi počty byl na počátku sledovaného období a to v roce 1920, ve kterém byla převaha sebevražd v ČR téměř desetinasobná. Od roku 1922 po zbytek předválečného období byl počet sebevražd v ČR 6 až 8 krát větší než v SR. V uvedeném rozmezí se poměr pohyboval i po většinu let až do roku 1959.

Pak následoval výraznější vzestup počtů sebevražd na Slovensku, což vedlo ke snižování převahy hodnot ČR a to až do roku 1976. V následujících deseti letech kolísal poměr okolo hodnoty 2,7. Po dalším snížení poměru v roce 1987 se až do současnosti poměr udržuje zhruba na stabilní úrovni, to znamená, že v posledních letech je počet sebevražd v ČR již jen 2,3 krát větší než ve SR. Od roku 1994 se na Slovensku počet sebevražd udržuje, až na nepočtené výjimky, pod hranicí 700 případů. Historické maximum (882 případů) bylo v roce 1977.

Z dlouhodobého srovnání vyplývá trvalé snižování rozdílu mezi oběma územími. Počet sebevražd má v období od roku 1990 (event. od roku 1994) v ČR sestupný trend, na Slovensku je situaci možno charakterizovat jako stagnaci.

Počet sebevražd v ČR a SR

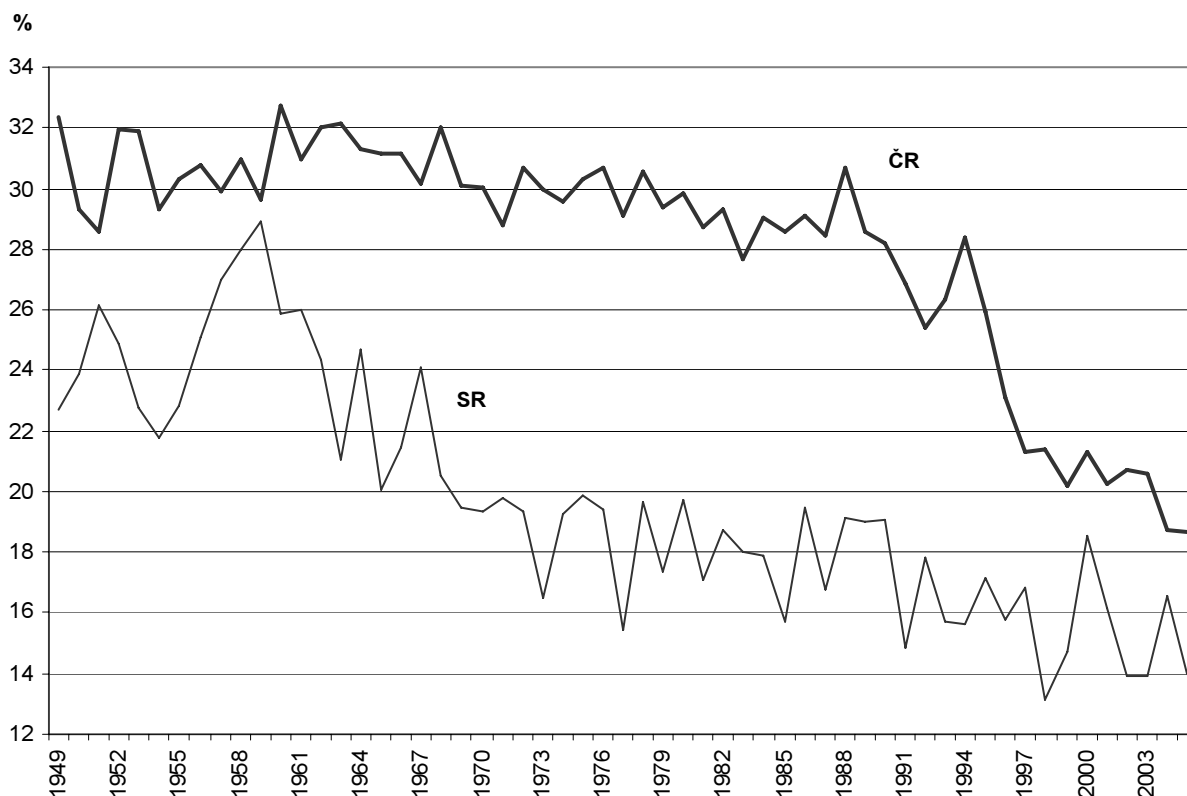
Podíl sebevražd z celkového počtu zemřelých je za období od roku 1994 v ČR mírně vyšší než na Slovensku (o 0,2 bodu). Také podíl sebevražd na zemřelých na vnější příčiny je v ČR v souhrnu větší, ale toto tvrzení již neplatí pro každý rok.

Větší počet sebevražd v ČR než v SR, a to několikanásobně, je ovlivněn v první řadě velikostí srovnávaných území, tedy počtem obyvatel. Výrazný rozdíl však zůstává i v relativních údajích vztahených k počtu obyvatel. Počet sebevražd na 100 tis. obyvatel byl po celé období v ČR větší než v SR – od roku 1920 do roku 1965 dvojnásobně až trojnásobně, pak již méně a v posledních letech je hodnota v ČR proti SR větší již jen cca o 20 %.

14.2 Podle pohlaví

Ženy v ČR mají na celkovém počtu sebevražd větší zastoupení než na Slovensku. Výrazný rozdíl (často i přes 10 bodů) byl v podílech žen hlavně v poválečném období a trval až do počátku 90. let. Pak se diference mezi zeměmi zmenšovala, ovšem větší podíl žen na sebevraždách v ČR platí stále pro všechny roky. V souhrnu za roky 1994-2005 připadá z počtu úmrtí sebevraždou v ČR na ženy 21,8 %, v SR 15,5 %.

Podíl žen na celkovém počtu sebevražd

Za posledních 12 roků je ve vývoji počtů sebevražd podle pohlaví mezi zeměmi větší rozdíl u žen - v ČR sestupný trend, v SR stagnace. U mužů je situace v ČR je možno hodnotit jako stagnaci, v SR jako mírný vzestup.

Počet sebevražd podle pohlaví

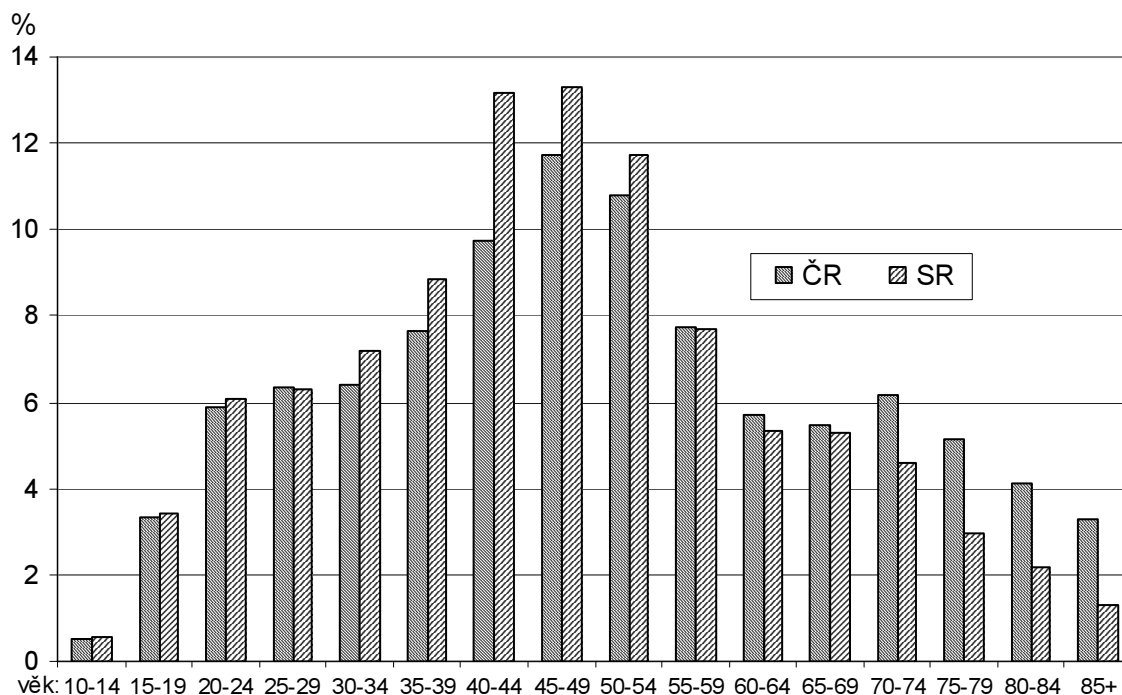
Rok	ČR			SR			ČR / SR		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
1994	1 872	1 341	531	691	583	108	2,7	2,3	4,9
1995	1 733	1 284	449	735	609	126	2,4	2,1	3,6
1996	1 568	1 206	362	672	566	106	2,3	2,1	3,4
1997	1 666	1 311	355	630	524	106	2,6	2,5	3,3
1998	1 613	1 268	345	672	584	88	2,4	2,2	3,9
1999	1 610	1 285	325	692	590	102	2,3	2,2	3,2
2000	1 649	1 298	351	729	594	135	2,3	2,2	2,6
2001	1 623	1 294	329	692	580	112	2,3	2,2	2,9
2002	1 534	1 216	318	717	617	100	2,1	2,0	3,2
2003	1 719	1 365	354	753	648	105	2,3	2,1	3,4
2004	1 583	1 286	297	676	564	112	2,3	2,3	2,7
2005	1 564	1 272	292	679	584	95	2,3	2,2	3,1

V přepočtu údajů na 100 tis. obyvatel jsou za srovnávané období údaje za muže v ČR větší než na Slovensku jen o 15 %. U žen je ale hodnota v Česku oproti Slovensku cca 2,5 násobná, rozdíl se však výrazně zmenšily (v roce 1994 byl poměr 3,9, v roce 2005 jen 1,6).

14.3 Podle věku

Základní charakteristiky rozdělení sebevražd podle věku jsou mezi srovnávanými zeměmi obdobné, určitý rozdíl je v menším podílu sebevražd osob ve věku od 30-54 roků v ČR oproti SR a naopak ve větším zastoupení sebevražd osob starších. V obou zemích je nejvíce sebevražd ve věkové skupině 45-49, v pořadí druhá je v ČR skupina 50-54 letých, v SR 40-44 letých.

Podíl věkových skupin na celkovém počtu sebevražd za roky 1994 - 2005

Ani při rozdělení podle věku a pohlaví nejsou mezi zeměmi zásadní rozdíly. V ČR jsou u žen největší počty sebevražd koncentrovány do věku 45-54 roků, na Slovensku 40-54 roků.

Při vyjádření počtu sebevražd k počtu obyvatel příslušného věku event. i pohlaví je možno srovnat intenzitu sebevražd. Mezi muži je sice ve většině věkových skupin v úhrnu za roky 1994-2005 v ČR sebevraždnost větší, ale od 40 do 69 roků věku je sebevraždnost větší na Slovensku (výjimkou je skupina 60-64 letých, ve které jsou údaje v ČR mírně vyšší). Pro ženy platí, že v každém věku je hodnota ukazatele větší v ČR. V souhrnu za obě pohlaví je vyšší sebevraždnost na Slovensku pouze ve věku 40-44 a 50-59 roků a to jen mírně. Intenzita sebevraždnosti tedy převyšuje v ČR údaje za SR hlavně v mladších věkových skupinách a ještě více ve věku nad 75 roků.

Průměrný roční počet sebevražd na 100 tis.obyvatel za roky 1994 – 2005

	Věk:																Celkem
	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	
	celkem																
ČR	1,2	7,3	11,7	13,0	14,7	18,4	22,1	24,7	23,6	20,4	18,9	19,9	24,9	31,0	42,0	63,0	16,0
SR	0,9	5,3	9,3	10,5	13,0	15,7	22,4	23,8	25,0	20,6	16,5	18,1	18,1	17,8	23,0	20,6	12,9
ČR-SR	0,3	2,0	2,4	2,5	1,8	2,7	-0,3	0,9	-1,4	-0,2	2,4	1,8	6,8	13,3	19,0	42,4	3,1
	muži																
ČR	1,8	11,5	19,7	22,2	24,6	30,4	36,4	39,8	37,9	33,1	30,6	32,4	41,9	59,0	86,1	145,1	25,7
SR	1,4	8,7	16,5	18,7	23,0	26,7	38,3	41,7	43,0	37,6	29,8	34,9	34,9	37,7	51,7	49,6	22,4
ČR-SR	0,3	2,8	3,2	3,5	1,6	3,7	-1,9	-1,9	-5,1	-4,5	0,8	-2,5	7,1	21,3	34,5	95,5	3,3
	ženy																
ČR	0,7	2,9	3,3	3,5	4,4	6,0	7,6	9,7	9,8	8,7	8,8	10,3	13,6	15,4	21,3	31,8	6,8
SR	0,4	1,7	1,8	2,1	2,7	4,4	6,4	6,3	8,3	6,1	5,9	6,0	7,4	6,4	8,4	8,0	3,9
ČR-SR	0,3	1,2	1,5	1,4	1,8	1,6	1,1	3,3	1,5	2,6	2,9	4,3	6,2	9,0	13,0	23,8	2,9

Pro vyloučení vlivu rozdílné věkové struktury obou populací byly vypočteny standardizované údaje (výpočet z údajů pětiletých skupin, standardem byla struktura ČR za rok 2005 za osoby ve věku 10 a více roků). I takto vypočtená sebevraždnost sice je v ČR větší než na Slovensku, ovšem rozdíly se zmenšují a u mužů již dokonce ve dvou letech (2002 a 2005) byla na Slovensku větší než v Česku.

Standardizovaný počet sebevražd na 100 tis.obyvatel ve věku 10 a více roků

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	obyvatelstvo celkem (standardizováno podle struktury ČR 2005 za osoby ve věku 10 roků a více)											
ČR	21,7	20,0	17,9	18,8	18,1	18,1	18,0	17,7	16,8	18,8	17,1	16,8
SR	16,6	17,6	15,9	14,9	15,1	16,0	16,5	15,5	16,3	16,6	14,7	14,7
ČR-SR	5,0	2,4	2,0	3,8	3,1	2,0	1,5	2,3	0,6	2,2	2,4	2,1
	muži (standardizováno podle věkové struktury mužů ČR 2005 za osoby ve věku 10 roků a více)											
ČR	32,2	30,6	28,4	30,5	29,4	29,7	29,3	29,3	27,5	30,7	28,7	28,2
SR	29,0	30,3	27,6	25,6	26,9	28,2	27,8	26,8	28,9	29,3	25,3	26,2
ČR-SR	3,2	0,3	0,8	4,9	2,5	1,5	1,5	2,5	-1,4	1,3	3,4	1,9
	ženy (standardizováno podle věkové struktury žen ČR 2005 za osoby ve věku 10 roků a více)											
ČR	11,8	10,0	8,0	7,7	7,5	7,0	7,5	6,9	6,8	7,5	6,2	6,1
SR	5,0	5,7	4,8	4,9	3,9	4,5	5,9	4,8	4,4	4,5	4,7	3,9
ČR-SR	6,8	4,3	3,1	2,8	3,6	2,5	1,5	2,0	2,4	3,0	1,5	2,2

14. 4 Podle způsobu provedení

Ve struktuře sebevražd podle způsobu jejich provedení není mezi srovnávanými státy v souhrnu za roky 1994-2005 zásadnějšího rozdílu. V ČR je menší zastoupení způsobu nejčastějšího – oběšení a větší v pořadí druhého nejčastějšího způsobu - otrávení. Sebevražda otrávením je na Slovensku až třetí v pořadí, častější zde byly sebevraždy zastřelením. I když zde konstatujeme rozdíl v pořadí příčin na druhém a třetím pořadí, vyplývá tento rozdíl jen z různého zastoupení pohlaví na sebevraždách v obou srovnávaných zemích, neboť pořadí příčin samostatně u mužů a žen je u obou zemí shodné. V obou zemích jsou i obdobné rozdíly mezi pohlavími.

Struktura sebevražd podle způsobu provedení za roky 1994 - 2005

	Otrávením	Oběšením	Utopením	Zastřelením	Ostrým předmětem	Skokem s výše	Skokem nebo lehnutím před pohyb. se předmět	Ostatní	%
ČR									
Celkem	11,7	60,0	1,8	10,1	3,2	8,4	2,0	2,7	
Muži	8,8	64,3	1,0	12,2	3,1	6,4	1,9	2,4	
Ženy	22,1	44,9	4,8	2,6	3,8	15,9	2,5	3,4	
SR									
Celkem	7,4	67,2	1,1	10,9	2,7	7,0	2,1	1,5	
Muži	5,3	70,2	0,7	12,5	2,7	5,0	2,1	1,5	
Ženy	18,7	51,0	2,9	2,5	2,7	18,1	2,3	1,7	
ČR - SR									
Celkem	4,3	-7,3	0,7	-0,8	0,5	1,4	-0,1	1,1	
Muži	3,5	-6,0	0,2	-0,2	0,4	1,4	-0,2	0,8	
Ženy	3,4	-6,1	1,9	0,1	1,1	-2,3	0,2	1,7	

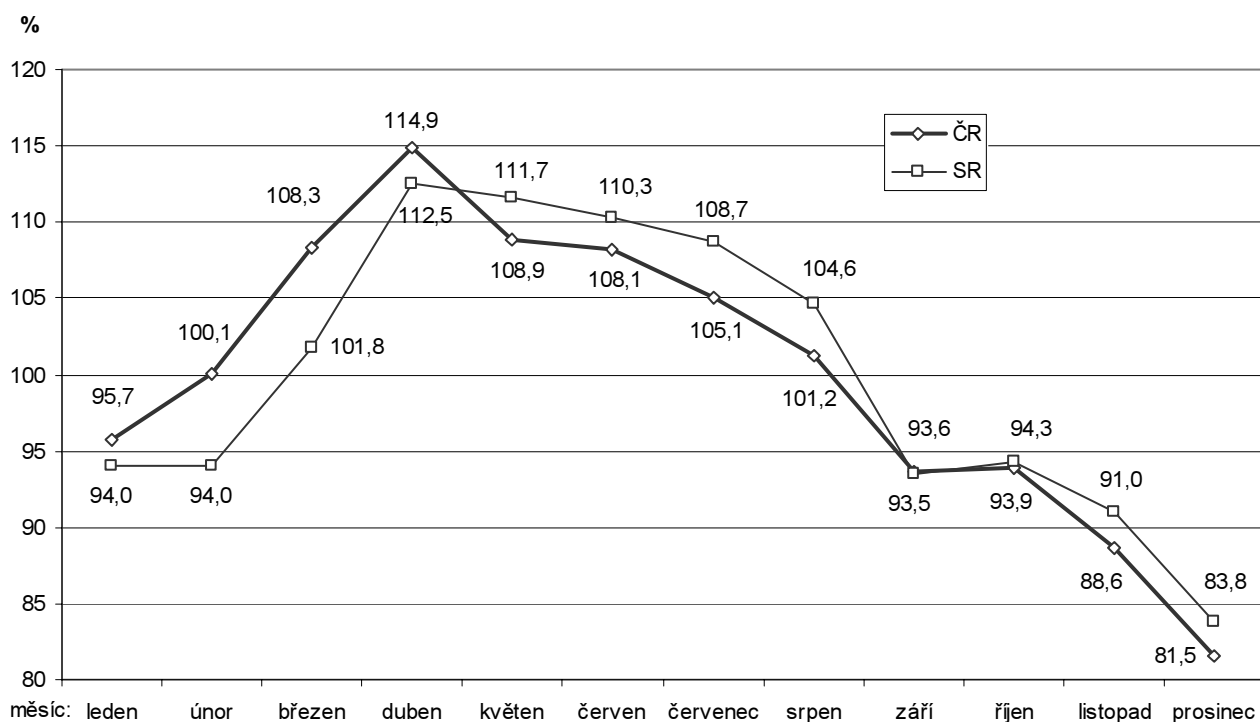
Mezi srovnávanými zeměmi jsou určité rozdíly při podrobnějším rozdělení některých, zde shrnutých, položek. Tak např. v zastoupení některých dílčích položek sebevražd otrávením (v mezinárodní klasifikaci je 10 kódů) jsou výrazné difference. Obdobně se vnitřně (díličními položkami) liší i sebevraždy zastřelením. Dá se předpokládat, že hlavní příčinou rozdílné struktury provedení těchto sebevražd bude spíše rozdílná praxe v kódování způsobu než skutečný reálný rozdíl.

Pokud zredukujeme srovnání na období posledních pěti let, pak jsou závěry obdobné jako v předešlém odstavci. Zůstává určitý rozdíl v zastoupení nejužívanějšího způsobu sebevražd - oběšení. Na druhém pořadí je v obou zemích zastřelení. V ČR je na třetím pořadí otrava a pak skok s výše, na Slovensku je pořadí těchto způsobů opačné.

14. 5 Podle měsíců

Rozložení sebevražd do měsíců (přepočtených na stejnou délku) je v obou srovnávaných zemích velmi podobné a to nejen shodou měsíců s extrémními hodnotami, ale i v obdobích, a většinou i v míře, vzestupu či poklesu. Určitý rozdíl je pouze ve výraznějším nárůstu sebevraždnosti v únoru a březnu v ČR.

Indexy měsíčních počtů sebevražd za roky 1994 – 2005
(průměrný měsíční počet = 100,0 %)

14. 6 Podle dnů v týdnu

Další z ukazatelů charakterizujících sebevraždy, které jsou v ČR a SR velmi podobné, je jejich rozložení do dnů v týdnu. I když shoda dnů vzestupu a poklesu není úplná, přesto pro obě území platí, že nejvíce sebevražd je v pondělí a pak v úterý, nejméně v sobotu a jen o něco málo více v neděli. Také dny svátků mají v obou zemích hodnotu podprůměrnou (v ČR dokonce menší než v sobotu). Výše uvedené platí i při samostatném posuzování mužů a žen.

Srovnání průměrného počtu sebevražd v jednotlivých dnech v týdnu za roky 1994 - 2005 (průměrný denní počet = 100,0 %)

	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle	Svátek
ČR	117,1	104,7	101,0	99,8	100,0	87,2	93,9	85,3
SR	112,8	106,2	96,0	102,6	99,6	91,7	92,2	96,6

14. 7 Podle vybraných dnů

Ve většině zde posuzovaných „výjimečných“ dní platí o intenzitě sebevražednosti za obě země obdobné závěry. Za roky 1994-2005 byl první leden datem zvýšeného počtu sebevražd, Velikonoce a zejména Vánoce nízkého. (Na Slovensku je svátečním dnem i Velikonoční pátek a pro účely tohoto posuzování bylo celé čtyřdenní období od pátku do pondělí označeno jako svátek a započteno do Velikonoc.) Rozdíl je v hodnocení posledního dne v roce - v ČR nízká hodnota, v SR průměrná.

Srovnání průměrného počtu sebevražd v jednotlivých dnech v týdnu za roky 1994 - 2005 (průměrný denní počet = 100,0 %)

	1.1.	Velikonoce	24.12.	25.12.	26.12.	Vánoce	31.12.
ČR	132,1	90,6	66,1	62,3	73,6	61,7	81,2
SR	122,7	93,1	70,1	100,8	74,5	81,8	100,8